

М. ЛЕНОК

Запорізький національний університет

**«КЛАПТИКОВІ» ІСТОРІЇ В ХУДОЖНЬОМУ РЕПОРТАЖІ
М. БЕСПАЛОВА «ЛІХІС ДЕВ'ЯНОСТІ : КУЗНЯ КАДРІВ
ДНІПРОПЕТРОВСЬК»**

Українська література початку третього тисячоліття актуалізує інтерес до драматичних і сповнених несподіванок 90–х рр. Книга М. Беспалова стала третьою в репортажній серії видавництва «Темпора» про суспільні зміни в різних містечках України. У художньому репортажі закладено визначальні риси документальної літератури, яка, за твердженням Т. Черкашиної, є «... літературою пам'яті, пам'яті історичної, культурної, особистої» [4, с. 38].

Максим Беспалов – письменник, журналіст, лауреат літературного конкурсу видавництва «Смолоскип». У «Ліхис дев'яностик...» прагнув відтворити культурну та політичну моделі життя шляхом усного способу передачі спогадів (за А. Ассман) і «... розповісти історію міста в той бурхливий період передусім через приватні історії людей» [1, с. 2]. Кардинальні зміни в героїв книги розпочалися з 1986 р., апогею досягли в 1990–1999–х рр. На думку письменника, епоха 90–х закінчилася «... у нашій країні з революційними подіями 2014 року, адже "дев'яності – це тенденції, персоналії, закони, поняття"» [1, с. 5].

Книга «Ліхис дев'яності...» композиційно складається з дванадцяти розділів. Цикл репортажів підпорядковується фрагментарному та хаотичному принципам побудови оповіді. Перші розділи («я цілих чотири глави відвів розповідям про дніпропетровців» [1, с. 2]) присвячені відомим уродженцям Дніпропетровська, які досягли чималих успіхів у політичній кар'єрі в Україні – І. Коломойський, Л. Кучма, П. Лазаренко, Ю. Тимошенко, С. Тігіпко, а «... серед моїх знайомих обов'язково знаходились люди, які знали їх особисто чи через когось зі своїх» [3] і доповнювались архівними матеріалами з новин, газет попередніх років.

М. Беспалов народився і виріс у Дніпропетровську (тепер Дніпро). Автор частково використовує «біографічну форму оповіді як художній прийом» [2, с. 17]: «...у дев'яностому мені виповнилось сім років, я пішов у школу, ще радянську, з Леніним над дошкою у навчальному класі» [1, с. 6]. Письменницький інтерес до теми 90-х проглядається крізь спогади з літнього відпочинку в таборі, де було «...мілке і тепле Азовське море, хмари з комарів, газові вишки на горизонті, солоний-солоний Сиваш» [1, с. 209].

У зображенні нестабільної економічної ситуації в країні автор думками повертається до школи, де класний керівник вголос розмірковує: «Дивно, що не всі здали гроші у фонд класу, адже сьогодні вже сьоме число: зарплати на підприємствах видані» [1, с. 60]. З ранніх років головний герой допомагав батькам-інженерам продавати товари, які вони шили власноруч: «Час від часу я ходив на базар працювати разом із батьком» [1, с. 40]. Місто в роки незалежності «...мало ті самі проблеми, що й більшість пострадянських міст» [1, с. 57]. Очевидно, що розпад СРСР наклав відбиток невпевненості в подальший самостійний розвиток країни, тому населенню доводилось вигадувати різні способи заробітку грошей.

Письменник спорадично вкраплює спогади героїв-респондентів у текстову тканину. Мати головного героя – Інна Беспалова, в 90-х рр. працювала інженером-конструктором у Спеціальному конструкторському бюро автоматизованого проектування. Сімейні підробітки стали основним фінансовим ресурсом, адже «...дев'яності роки вигнали всіх торгувати, нічого ганебного в тому не було, бо всі мались щось їсти і якось утримувати родину» [1, с. 119].

У 90-х роках місцем для становлення міжособистісних стосунків була легендарна дніпропетровська «Книжка» (книжковий ринок). Жителі міста відвідували її з єдиною метою: «...роздивитися друковані товари, компакт-диски з музикою і комп'ютерними іграми, перекинутися кількома словами зі знайомими...» [1, с. 44].

За словами В. Данді-Борщенка, дев'яності роки стали «...нашим надбанням, головною цінністю, яку ми винесли з того важкого десятиліття» [1, с. 199]. Особисті історії респондентів подано як автономні розповіді, але вони невіддільні від ідейно-тематичної лінії

книги. Друга частина назви твору «...кузня кадрів Дніпропетровськ» пояснює реципієнтам, що в місті готували спеціалістів для різних сфер: військових заводів, металургійної та гірничої справи.

Отже, кожен із персонажів книги був причетний до нестабільної епохи 90–х рр. Розповіді про 90–і еkleктично поєднані з інформаційними матеріалами зі шпальт газет, новин і здебільшого спогадів (письменника, матері, друзів, колег і знайомих). У тексті автор дозволяє наблизитися до розуміння специфіки колективної пам'яті з індивідуального ракурсу. Художній репортаж «Ліхіє дев'яності: кузня кадрів Дніпропетровськ» може бути об'єктом ґрунтовних досліджень.

Література

1. Беспалов М. Ліхіє дев'яності : кузня кадрів Дніпропетровськ. Київ : Темпора, 2016. 260 с.

2. Левчук Т. Критерії художності літератури : дихотомія змісту і форми в контекстах епох : автореф. дис. ... д-ра. філол. н. : 10.01.06, 10.01.01. Київ, 2019. 43 с.

3. Москалюк К. Ліхіє дев'яності : українські репортажі про трансформацію. URL : <https://medialab.online/news/lihiye-dev-yanosti-ukrayins-ki-reportazhi-pro-transformatsiyu/>

4. Черкашина Т. Система документальної літератури : внутрішня організація. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 19 (230). Луганськ : ЛНУ, 2011. С. 37–45.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-15>

Г. Липинг

Запорізький національний університет

ГАСТРОНИМЫ СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА: СТРУКТУРА И СЕМАНТИКА

Еда (пицца) – основа бытия человека. Тема «пицца» всегда связана с политикой, экономикой и культурой общества. В связи с этим проблематика, связанная с темой «пицца», входит в исследования